

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

**Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία
Β΄ Λυκείου**

Θεματική ενότητα:

Σοφοκλέους, «Αντιγόνη», στ. 77 - 99

Τίτλος:

**«Δραματοποίηση πρωτότυπου διαλόγου με αφορμή τη
στιχομυθία Αντιγόνης – Ισμήνης»**

ΟΛΓΑ ΤΣΑΝΤΣΑΝΟΓΛΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Δραματοποίηση πρωτότυπου διαλόγου με αφορμή τη στιχομυθία Αντιγόνης - Ισμήνης

Δημιουργός

Όλγα Τσαντσάνογλου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Β΄ Λυκείου

Χρονολογία

Μάρτιος 2014

Διδακτική / θεματική ενότητα

Σοφοκλέους *Αντιγόνη*, Πρόλογος, στ.77-99

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής Ζώνης: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία [Λύκειο], Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση).

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα: Θεατρολογία.

III. Ημιτυπικές και άτυπες διαδικασίες εκπαίδευσης: Θεατρική Αγωγή.

Χρονική διάρκεια

8 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, σχολική βιβλιοθήκη, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων ή αίθουσα εκδηλώσεων.

Εκτός σχολείου: θέατρο, κινηματογράφος.

II. Εικονικός χώρος: Wiki του μαθήματος

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Η υλοποίηση του σεναρίου προϋποθέτει για τον δάσκαλο και τον μαθητή γνώσεις ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας σε διαδικτυακό περιβάλλον. Συγκεκριμένα, ο διδάσκων χρειάζεται να είναι τόσο θεωρητικά καταρτισμένος όσο και εξοικειωμένος με τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Συγκεκριμένα ο διδάσκων οφείλει:

- να συντονίζει και να καθοδηγεί τις επιμέρους μαθητικές ομάδες, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας.
- να είναι εξοικειωμένος με την ηλεκτρονική οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού και την ενσωμάτωση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας στη διδασκαλία του (δημιουργία και χειρισμός ψηφιακού χώρου εργασίας – Wiki, εξοικείωση με ηλεκτρονικά περιβάλλοντα).
- να έχει γνώση στη συγκριτολογική μελέτη της σύγχρονης δραματουργίας καθώς και των κινηματογραφικών μεταφορών.
- να παρακολουθεί τη σύγχρονη φιλομορφία (κριτικές έργων, συνεντεύξεις, παρουσιάσεις σκηνοθετών).
- να γνωρίζει στοιχειώδεις τεχνικές δραματουργίας και δημιουργικής γραφής.

Οι μαθητές οφείλουν:

- να είναι εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία.
- να έχουν στοιχειώδη εμπειρία (από σχολικές γιορτές ή σχολικές παραστάσεις) στην ανάθεση ρόλων: ερμηνευτικών, σκηνοθετικών, σκηνογραφικών.
- να έχουν επαφή με το εργαστήριο δημιουργικής γραφής.
- να μπορούν να προβούν σε συμπεράσματα κρατώντας σημειώσεις από ταινίες και δημιουργώντας κοινούς άξονες αναφοράς.

Για την υλοποίηση του σεναρίου είναι απαραίτητη η χρήση υπολογιστών με σύνδεση στο διαδίκτυο (εργαστήριο πληροφορικής με έξι υπολογιστές περίπου), θα πρέπει να υπάρχει υπολογιστής με σύνδεση στο διαδίκτυο στην τάξη με βιντεοπροβολέα ή εναλλακτικά διαδραστικός πίνακας.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο αποτελεί πρόταση διδασκαλίας

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο αξιοποιεί τους στίχους 77-99 του προλόγου και συγκεκριμένα τη στιχομυθία Αντιγόνης – Ισμήνης. Θεωρείται χωρίο εύκολα προσπελάσιμο εξαιτίας του γρήγορου ρυθμού του διαλόγου που αφορά και την σύντομη εξέλιξη της σκηνής καθώς και την ελάχιστη δράση στον πραγματικό δραματικό/ θεατρικό χρόνο. Ως εκ τούτου αφήνει περιθώρια εναλλακτικής διδασκαλίας που να αφορά στον ειδολογικό χαρακτήρα της στιχομυθίας καθώς και στον ρόλο της στο δράμα. Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον ότι οι ανά δύο συγκρουσιακές στιχομυθίες διακρίνονται σε όλα σχεδόν τα θεατρικά έργα. Η αξία τους δεν αφορά τόσο στη σκιαγράφηση χαρακτήρων όσο στον ιδεολογικό άξονα που αντιπροσωπεύει κάθε χαρακτήρας. Κατά κανόνα, δύο θέσεις, εκ διαμέτρου αντίθετες, προβάλλονται με σαφήνεια, ξεκάθαρη, σχεδόν αποφθεγματική διατύπωση, σαφείς διακειμενικές αναφορές. Ως προς τη μορφή και την εκφορά παρουσιάζουν αξιοπρόσεκτες ομοιότητες: αντιθετικές εκφορές ενισχύουν το συγκρουσιακό ύφος, επαναλήψεις εντείνουν σκιαγράφηση της ψυχικής κατάστασης του ήρωα κ.ά. Επομένως η ειδολογική προσέγγιση της στιχομυθίας με παράλληλη μελέτη χωρίων από το αρχαίο και σύγχρονο δραματουργικό ρεπερτόριο,

πέρα από το ενδιαφέρον που καλλιεργεί στους μαθητές αποδεικνύεται χρήσιμη, ευχάριστη αλλά και διδακτικά δόκιμη μέθοδος για τη βαθύτερη μελέτη του συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου.

Η ερμηνεία της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας είναι πρωτίστως συνδεδεμένη με την πρόσληψή της (Παπάζογλου 2014). Ωστόσο, σπανίζουν τα αντικειμενικά ευρήματα/ πειστήρια που αποδεικνύουν τη συγχρονική πρόσληψη των τραγικών αγώνων από τους θεατές. Σύμφωνα με την Παπάζογλου «θα πρέπει να παραδεχθούμε ότι η αρχαιότητα μάς είναι ουσιαστικά και αθεράπευτα ξένη και ότι η απόσταση που μας χωρίζει από αυτήν, όχι μόνον η θεατρική αλλά και η ευρύτερα πολιτισμική, αποτρέπει, για άλλη μία φορά, θέσεις που διεκδικούν την απόλυτη αυθεντία». Με κέντρο αυτήν την προβληματική, η επιδιωκόμενη αρχαιογνωσία σχηματίζεται με την ταλάντευση από το «Τότε» στο «Έκτοτε» (Παπάζογλου 2014: 25). Αν το «Τότε» ταυτίζεται με τη συγχρονική στιγμή διδασκαλίας της Αντιγόνης στον 5^ο αι. π.Χ., το «Έκτοτε» φθάνει έως και τις μέρες μας, με τα εργαλεία των πολιτισμικών σπουδών και της συγκριτολογίας, προκειμένου να συζητηθεί η σχέση της Αντιγόνης με την κοντινή της χρονικά σοφόκλεια Ηλέκτρα, το *Λεωφορείον ο Πόθος* του Τενεσσί Ουίλλιαμς (από την πρόσληψη και κινηματογραφική μεταφορά του από τον Elia Kazan 1951) και την ταινία *Blue Jasmine* (2013) του Woody Allen.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η διδασκαλία της σοφόκλειας τραγωδίας στη Β' Λυκείου ενέχει πάντα τον κίνδυνο να περιοριστεί όχι μόνο στη γλωσσική και μορφοσυντακτική εξομάλυνση αλλά και να εγκλωβιστεί τερματικά στη μετάφραση του πρωτότυπου κειμένου. Αυτό, ωστόσο, δεν θα πρέπει να είναι απώτερος στόχος του διδάσκοντα. Αντίθετα, θα πρέπει να αφήνει περιθώρια ερμηνείας αλλά και αυτενέργειας στους μαθητές. Κάτι τέτοιο γίνεται εφικτό με την παράθεση παρόμοιων κειμένων, τα οποία διαβάζονται παράλληλα με τη διδακτική ενότητα και τα οποία παρουσιάζουν θεματική συνάφεια

με αυτήν όσο και διαφορές. Η συνανάγνωση άλλου αρχαίου δράματος είναι μια ασφαλής επιλογή, παράλληλα η διακειμενική προσέγγιση με έργα άλλων εποχών και διαφορετικών συμφραζόμενων μπορεί να αποβεί ενδιαφέρουσα και ελκυστική για τους μαθητές όσο και χρήσιμη για τη συναγωγή ασφαλών συμπερασμάτων με την καθοδήγηση του διδάσκοντα. Έτσι, οι μαθητές δεν αντιμετωπίζουν το σοφόκλειο δράμα ως «μουσειακό» είδος και απελευθερώνονται από τη δέσμη νοοτροπία της τυπικής του διδασκαλίας. Ειδικότερα, η μελέτη δύο σοφόκλειων ηρωίδων (Αντιγόνη – Ηλέκτρα) επιβεβαιώνει τη χαρακτηρισολογία στα έργα του Σοφοκλή, κατά την οποία τα δράματα πρόσωπα είναι σχετικά απλά και καλούνται να αντιμετωπίσουν εξαιρετικά σύνθετες καταστάσεις (Scodel 2010). Ταυτόχρονα, γίνονται εμφανή τα διακριτικά γνωρίσματα δύο σοφόκλειων ηρωίδων υπό το καθεστώς του πένθους: η «αθώα» Αντιγόνη, που διεκδικεί την πραγμάτωση του εθιμικού δικαίου για τη θεία εξισορρόπηση του πένθους και η «ένοχη» Ηλέκτρα που μεταστοιχειώνει το προσωπικό της πένθος σε επιθυμία για μητροκτονία (Παπάζογλου 2014). Ως κέντρο λοιπόν των δύο τραγωδιών διαγράφεται αφενός η ακούσια πατροκτονία (Οιδίποδας) και η οικογενειακή κατάρα που συνοδεύει το αρχέγονο έγκλημα και η εκούσια μητροκτονία (Ηλέκτρα), φόνοι που και στις δύο περιπτώσεις δημιουργούν αρχετυπικές εντάσεις μεταξύ των συνομιλουσών αδερφών (Αντιγόνη & Ισμήνη, Ηλέκτρα & Χρυσόθεμις), με το παρελθόν να στοιχειοθετεί τον έντονο συγκρουσιακό τους λόγο.

Η σύγχρονη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας δεν αποβλέπει στη στεία αρχαιογνωσία, αλλά της προσδίδει μία νέα διάσταση, στην οποία αναστοχαστικά παρακολουθούμε την πορεία της πνευματικής και πολιτισμικής ταυτότητας, μέσα από τα κείμενα που παρήχθησαν σε μία συγκεκριμένη εποχή (Τσάφος 2004: 107). Η προσέγγιση της διδασκαλίας έχει επαναπροσδιοριστεί, διότι το ιδεολόγημα της πολιτισμικής μεταβίβασης αφενός υπεραπλουστεύει τη σχέση με την αρχαιότητα και αφετέρου καθιστά το μάθημα ασφυκτικά δασκαλοκεντρικό. Η

θεματολογία των αρχαιοελληνικών τραγωδιών που αντλεί από το μυθολογικό υπόβαθρο παρέχει ένα προνομιακό έδαφος για την ποικιλία των επιλογών του διδάσκοντα, διότι επεξεργάζεται αρχετυπικές μορφές και έννοιες. Τοιουτοτρόπως, καθίσταται εφικτή η συγκριτική μελέτη θεατρικών κειμένων και κινηματογραφικών έργων με γνώμονα τις αφηγήσεις των τραγωδιών, όταν αποδεικνύεται η άρρηκτη σχέση των πρώτων με τις δεύτερες, δεσμός που διατρέχει άλλωστε το σύνολο του πολιτισμικού φαινομένου.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Οι μαθητές / μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να εξασκηθούν στη διάκριση των αντιθετικών χαρακτήρων υπό την έννοια της αντισυμβατικής και συμβατικής συμπεριφοράς.
- Να εντοπίσουν τα στοιχεία της διαφορετικότητας καθώς και της συνακόλουθης ενσωμάτωσης ή περιθωριοποίησής τους στο κοινωνικό σώμα.
- Να εξοικειωθούν με την ψυχογραφική ανάγνωση χαρακτήρων, όπως διαμορφώνονται από το οικογενειακό περιβάλλον.
- Να αντιληφθούν τη διάκριση τραυματικών ή συμπλεγματικών συμπεριφορών που οφείλονται στις οικογενειακές και περαιτέρω κοινωνικοπολιτικές παραμέτρους.
- Να παρακολουθήσουν την αυτοβουλία, την ανεξαρτησία, την αυτοεκτίμηση του γυναικείου φύλου σε ένα κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον.
- Να μελετήσουν το φύλο και την ταυτότητα, τις αντιθετικές εκφορές και συγκρούσεις.
- Να ερευνήσουν το οικογενειακό σύνδρομο των σχέσεων μεταξύ ομόφυλων αδελφών.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Οι μαθητές / μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να κατανοήσουν τη κειμενική ιδιαιτερότητα της στιχομυθίας (εκφορά, δομή κ.τ.λ.).
- Να αντιληφθούν τον ρόλο του σύντομου/ αποσπασματικού διαλόγου στην εξέλιξη και πλοκή ενός έργου.
- Να αντιληφθούν τη στιχομυθία ως ρυθμιστικό παράγοντα κορύφωσης στο δράμα.
- Να κατανοήσουν τον αισθητικό χαρακτήρα της προφορικότητας, όπως αναδεικνύεται από τα διαλογικά μέρη του δράματος.

Γραμματισμοί

Οι μαθητές / μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να μελετήσουν και να εμβαθύνουν στην τεχνική μιας στιχομυθίας.
- Να εντοπίσουν κοινούς θεματικούς άξονες αναφοράς μέσα από τη σύγκριση παραπλήσιων διαλογικών μερών.
- Να εντοπίσουν τους κοινούς λεκτικούς και φραστικούς τρόπους σε έναν διάλογο σύγκρουσης χαρακτήρων.
- Να εξασκηθούν στην απόδοση χαρακτηριστικών χαρακτηριστικών μέσα από τα διαλογικά μέρη.

- Να εξασκηθούν στον τρόπο απόδοσης της ψυχοσύνθεσης, ιδιοσυγκρασίας, συμπεριφοράς ενός χαρακτήρα μέσα από την προφορική του λεκτική παρέμβαση σε μια διαφωνία.
- Να εξασκηθούν στην πρωτότυπη δημιουργία διαλόγου με αφετηρία αντικρουόμενες ιδεολογικές απόψεις.
- Να μελετήσουν τη σκηνοθετική απόδοση στην εκφορά διαλόγων.

Διδακτικές πρακτικές

Το συγκεκριμένο σενάριο απαιτεί πρωτίστως και ίσως αποκλειστικά την ομαδοσυnergατική διδασκαλία. Οι μαθητές πρέπει να δουλεύουν συμπράττοντας και να ανταλλάσσουν τα δεδομένα της μελέτης τους καθ' όλη τη διάρκεια της εφαρμογής του σεναρίου. Το ενδιαφέρον έγκειται στο ότι οι ομάδες δουλεύουν πρωτίστως στην τάξη, ελάχιστα στο σπίτι και περιορισμένα στην αίθουσα υπολογιστών. Η συζήτηση ενθαρρύνεται και είναι απαραίτητη για την ερμηνεία και την ανατροφοδότηση κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Επιπλέον, οι ομάδες ασκούνται στην κριτική αφομοίωση θεατρικών έργων (και μεμονωμένα των διαλόγων), κρατούν σημειώσεις και προχωρούν σε περαιτέρω συζήτηση σχετικά με τις ιδεολογικές, κοινωνικές ή πολιτικές απόψεις που αναφέρονται. Οι μαθητές επιχειρούν τη συγγραφή πρωτότυπου διαλόγου και τη δραματοποίησή του. Τέλος, η αυτενέργεια αναδεικνύεται με την ανάληψη ρόλων, όπως αυτοί του σκηνοθέτη, του υποκριτή, του συγγραφέα, του σκηνογράφου.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Οι σπουδές φύλου διδάσκονται τα τελευταία χρόνια στην Α' Λυκείου στο μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Η νεωτερική εισαγωγή της ενότητας αντιμετωπίζεται ολοκληρωμένα, εφόσον αποτελέσει το θεωρητικό πλέγμα και σε άλλα διδακτικά αντικείμενα των ανθρωπιστικών σπουδών στο Λύκειο. Συγκεκριμένα, η εφαρμογή των σπουδών φύλου στο σοφόκλειο δράμα παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον καθώς

αποτελεί αφετηρία όλων των σύγχρονων θεωρητικών αναγνώσεων και κατ' επέκταση των θεατρικών αποδόσεων της Αντιγόνης στην πρόσφατη παραγωγή. Παράλληλα, η προσέγγιση αυτή αφήνει εξαιρετικό περιθώριο ερμηνευτικής ικανότητας από τους μαθητές, οι οποίοι γίνονται αναγνώστες που αναγνωρίζουν συμπεριφορικά μοτίβα με βάση το φύλο και την κοινωνική του ταυτότητα σε κάθε εποχή.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η διδασκαλία αφορά στη μελέτη της στιχομυθίας σύμφωνα με τις τυπικές διδακτικές οδηγίες για το αρχαίο δράμα (ορολογία, ρόλος, μορφή). Επιπλέον, το σενάριο προϋποθέτει την παρακολούθηση δύο κινηματογραφικών ταινιών. Η μία μπορεί να γίνει αποσπασματικά μέσα στην τάξη και η δεύτερη στην αίθουσα προβολών του σχολείου ή και εκτός σχολικού περιβάλλοντος. Αυτό συμπίπτει με τη σχολική περίοδο λίγο πριν ή μετά τις διακοπές των Χριστουγέννων και υπάρχει δυνατότητα να αξιοποιηθεί και ως πολιτιστική εκδρομή.

Εδώ γίνεται αναφορά σε στόχους ή και ενότητες του Προγράμματος Σπουδών ([ΑΠΣ-ΔΕΠΠΣ](#)) και σε θέματα που τυχόν πραγματεύεται είτε το σχολικό εγχειρίδιο του μαθήματος είτε τα σχολικά εγχειρίδια της τάξης, για την οποία προορίζεται το σενάριο ή και άλλης τάξης.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ αξιοποιούνται κατά την επεξεργασία και αρχειοθέτηση της κλασικής ταινίας *Λεωφορείον ο Πόθος* του Ηλία Καζάν. Επίσης, αναζητούν από τους διαδικτυακούς πόρους την τραγωδία *Ηλέκτρα* του Σοφοκλή καθώς και τη μετάφρασή της. Συντάσσουν κείμενα, παρουσιάζουν τα συγκριτολογικά δεδομένα σε προβολή παρουσίασης (ppt), αναζητούν υλικό φωτογραφικό ή άλλο για τις ταινίες στο διαδίκτυο. Δημιουργούν κατάλογο ταινιοθήκης, βιντεοσκοπούν δραματοποιημένο αποσπασματικό διάλογο.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

[Σοφοκλέους Τραγωδία, Αντιγόνη – Φιλοκτήτης](#), Β΄ Λυκείου.

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Τένεσση Ουίλιαμς, [Λεωφορείο ο Πόθος](#), μτφ. Ερρίκος Μπελιές, εκδ. Ηριδανός, Αθήνα 2012.

Σοφοκλή, Ηλέκτρα, μτφ. Γιώργος Χειμωνάς, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1984:

[Σοφοκλή, Ηλέκτρα \(πρωτότυπο κείμενο\)](#) [πηγή: Μικρός Απόπλους].

Υποστηρικτικό / εκπαιδευτικό υλικό

Ταινίες

[Λεωφορείο Ο Πόθος](#) [πηγή: YouTube. Μυθοπλασία, Η.Π.Α.. 1951. Διάρκεια: 122΄.

Πρωτότυπος τίτλος: A Street Car Named Desire. Σκηνοθεσία: Ελία Καζάν. Ηθοποιοί: Βίβιαν Λι, Μάρλον Μπράντο. Σενάριο: Tennessee Williams, Oscar Saul (βασισμένο στο ομώνυμο θεατρικό έργο του Tennessee Williams). Διεύθυνση φωτογραφίας: Harry Stradling. Μουσική: Alex North. Παραγωγή: Charles K. Feldman Group, Warner Bros)].

[Θλιμμένη Τζάσμιν](#) [πηγή: YouTube. Αμερικανική Ταινία. 2013. Πρωτότυπος τίτλος: Blue Jasmin. Διάρκεια: 98΄. Σκηνοθεσία και σενάριο Γούντι Άλεν. Ηθοποιοί: Κέιτ Μπλάνσετ, Άλεκ Μπάλντουιν, Σάλι Χόκινκς].

[Η αναμονή](#) [Ταινία. 2013. YouTube. Πρωτότυπος τίτλος: The Wait. Σκηνοθεσία: M. Blash, Ηθοποιοί: Jena Malone, Chloë Sevigny, Luke Grimes].

Τραγούδια-Ηχητικά αποσπάσματα

[Μελίνα Μερκούρη, Χάρτινο το φεγγαράκι](#) [πηγή: YouTube. 1969. Ερμηνεία: Μελίνα Μερκούρη. Στίχοι: Νίκος Γκάτσος. Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις].

[Λεωφορείο ο Πόθος, φωνητικό αρχείο](#) [πηγή: YouTube. Διάρκεια: 1: 00: 36. Τένεσση Ουίλιαμς "Λεωφορείον ο Πόθος". Ερμηνεία: Μελίνα Μερκούρη, Σκηνοθεσία: Κάρολος Κουν, Μετάφραση: Νίκος Γκάτσος, Μουσική: Μάνος

Χατζιδάκις. Ηχογράφιση: 1954. Παίζουν: Μελίνα Μερκούρη, Βασίλης Διαμαντόπουλος, Τόνια Καραλή, Δημήτρης Χατζημάρκος, Εκάλη Σώκου].

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Α΄ Φάση (εργαστήριο πληροφορικής, 2 διδακτικές ώρες)

Στην πρώτη φάση οι μαθητές καλούνται να διαβάσουν το Α΄ Επεισόδιο της Ηλέκτρας του Σοφοκλή και να απομονώσουν τη στιχομυθία Ηλέκτρας – Χρυσοθέμιδος (Α΄ επεισόδιο, στίχοι 251-471, συγκεκριμένα στίχοι 372-416). Έχει προηγηθεί η διδασκαλία των στίχων 77-99 της Αντιγόνης και έχουν αναλυθεί τα επιμέρους χωρία που χαρακτηρίζουν τον διάλογο (στάδια κορύφωσης, δίστιχα αντιπαράθεσης, εκφορές ρημάτων κ.λπ.). Στη συνέχεια, διερευνώντας το σχετικό χωρίο από την Ηλέκτρα, καταγράφουν κοινά σημεία που αφορούν στις αντικρουόμενες απόψεις και σχετίζονται με το θέμα απόδοσης τιμής στους νεκρούς, το ιστορικό της οικογένειας και την ασέβεια που βαραίνει τις ηρωίδες. Παράλληλα συγκρίνονται στοιχεία γλωσσικής εκφοράς με βάση το πρωτότυπο αλλά και το μεταφρασμένο απόσπασμα. Οι μαθητές απομονώνουν τα διαλογικά μέρη από το πρωτότυπο κείμενο σε δύο αρχεία τα οποία επεξεργάζονται (αφαιρούν τις συντμήσεις ονομάτων των διαλόγων), ώστε να τα χρησιμοποιήσουν στο πρόγραμμα [Wordle](#) (εναλλακτικά στο πρόγραμμα [tagxedo](#)). Με την εφαρμογή αυτή εμφανίζονται οι λέξεις που απαντώνται πιο συχνά. Καταγράφουν τα συμπεράσματά τους. Στη συνέχεια, συντάσσουν κείμενο συγκρίνοντας τα δύο χωρία με βάση τους θεματικούς άξονες: 1) Απόδοση τιμής στους νεκρούς, 2) Ιστορικό οικογένειας (Λαβδακιδών/ Ατρείδων) που βαραίνει τις δύο αδερφές.

Β΄ Φάση (αίθουσα με βιντεοπροβολέα, 2-3 διδακτικές ώρες)

Στη φάση αυτή η ολομέλεια της τάξης παρακολουθεί την κινηματογραφική μεταφορά του θεατρικού έργου του Τέννεση Ουίλιαμς “Λεωφορείον ο Πόθος” (1951) ([A Streetcar named desire](#)). Προηγείται μια πρώτη γνωριμία με το πρωτότυπο έργο, γίνεται εισαγωγή σχετικά με τα πρόσωπα και τα σημεία που θα πρέπει να προσέξουν

οι μαθητές κατά την προβολή. Καλό είναι να κρατήσουν σημειώσεις σύμφωνα με τα εισαγωγικά στοιχεία που έχει δώσει ο διδάσκων, ενώ η προβολή μπορεί να διακόπτεται, για να σημειώνουν ή να συζητούν κάποια σημεία. Οι μαθητές παρατηρούν τους δύο βασικούς γυναικείους χαρακτήρες και αντιστοιχίζουν τα ζεύγη: Αντιγόνη/ Ηλέκτρα/ Μπλάνς και Ισμήνη/ Χρυσόθεμις/ Στέλλα. Είναι επίσης ενδιαφέρουσα η παράλληλη ανάγνωση Αντιγόνης – Κρέοντα και Μπλάνς – Κοβάλσκι όσον αφορά την εμμονή της ανδρικής παρουσίας στους νόμους και τα κληρονομικά – οικονομικά ζητήματα (πέρα από το συγκρουσιακό στοιχείο που διέπει τις σχέσεις τους ούτως ή άλλως). Μετά την ολοκλήρωση της προβολής γίνεται συζήτηση σχετικά με τα κοινά σημεία που παρατηρήθηκαν στις σχέσεις των δύο γυναικείων χαρακτήρων και προτείνεται για το σπίτι η παρακολούθηση της ταινίας του Γούντι Άλεν “Θλιμμένη Τζάσμιν”.

Γ΄ Φάση (αίθουσα υπολογιστών ή τάξη και υπολογιστής με σύνδεση στο διαδίκτυο και προβολέας/ διαδραστικός πίνακας, 2 διδακτικές ώρες)

Οι μαθητές στη φάση αυτή χωρίζονται σε ομάδες: οι συγγραφείς αναλαμβάνουν την δημιουργία διαλόγου, οι υποκριτές τη δραματοποίηση και οι σκηνοθέτες – σκηνογράφοι την επιμέλεια της δραματοποίησης αυτής.

Δ΄ Φάση (αίθουσα εκδηλώσεων ή τάξη, 1 διδακτική ώρα)

Η τελική φάση, η οποία ανάλογα με τον ρυθμό εφαρμογής που προηγήθηκε, μπορεί να παραληφθεί ή να έχει τη μορφή σχολικής εκδήλωσης, είναι ελεύθερη και εξαρτάται από την αυτοβουλία και επιθυμία των μαθητών καθώς και τη σύσταση ή πρόθεση του διδάσκοντα.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ / Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας 1^ο

1. Εισέλθετε στο wiki του μαθήματος και από την πλευρική εργαλειοθήκη πατήστε το “pages and files”.
2. Επιλέξτε τα δύο αρχεία με τον τίτλο «στιχομυθία Αντιγόνης – Ισμήνης», «στιχομυθία Ηλέκτρας – Χρυσοθέμιδος» από το πρωτότυπο.
3. Αφαιρέστε τις συντμήσεις των αρχικών ονομάτων και τους αριθμούς των στίχων.
4. Εισέλθετε στην ιστοσελίδα [Wordle](#) και εισάγετε τα κείμενα έτσι, όπως διαμορφώθηκαν. Τι παρατηρείτε; Καταγράψτε τις λέξεις που επαναλαμβάνονται περισσότερο και σχολιάστε εν συντομία. Τι παρατηρείτε;
5. Μελετήστε το ιστορικό της οικογένειας των [Ατρείδων](#) και των [Λαβδακιδών](#).
6. Παρακολουθώντας τον κύκλο του «αίματος» ως προς τους φόνους να συγκρίνετε την πρόθεση για απόδοση τιμής στους νεκρούς από την Ηλέκτρα και την Αντιγόνη.

Φύλλο εργασίας 2^ο

Έχετε παρακολουθήσει τις ταινίες “[A Streetcar named desire](#)” και “[Blue Jasmin](#)”.

Κρατήστε σημειώσεις από τις ταινίες με άξονες σύγκρισης τους ακόλουθους:

Οικογενειακός αφανισμός εξαιτίας των χρεών.

Μοτίβο νεκρών (οι ηρωίδες έχουν μείνει μόνες).

Οικονομικός ξεπεσμός (και ξεπεσμός αριστοκρατικής κοινωνικής τάξης).

Αξιοποιήστε τα δεδομένα του [1^{ου} φύλλου εργασίας](#) και τις σημειώσεις που κρατήσατε από τις ταινίες σύμφωνα με τους άξονες αναζήτησης που σας δόθηκαν και συμπληρώστε τους ακόλουθους πίνακες:

Αντιγόνη	Ισμήνη

Ηλέκτρα	Χρυσόθεμις

Μπλανς	Στέλλα

Τζάσμιν	Τζίντζερ

Φύλλο εργασίας 3^ο

Επιλέξτε δύο ζεύγη ονομάτων που θα έχουν οι ηρωίδες σας.

Α΄ Ομάδα (Σκηνοθέτες – σκηνογράφοι):

Να αποδώσετε τα επιμέρους στοιχεία – χαρακτηριστικά των ηρωίδων.

Β΄ Ομάδα (Συγγραφείς – υποκριτές):

Συνθέστε δύο ξεχωριστούς διαλόγους μεταξύ των ηρωίδων που έχουν σκιαγραφηθεί από την Α΄ Ομάδα.

Παρουσιάστε τη δουλειά σας στην τάξη.

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο αφήνει περιθώριο για διαφοροποιήσεις και δίνει την ευκαιρία στους διδάσκοντες να επιλέξουν κείμενα σύγκρισης από το αρχαίο ελληνικό ή νεοελληνικό ή και σύγχρονο ρεπερτόριο. Η συγγραφή πρωτότυπου διαλόγου εντάσσεται εξίσου και σε ομίλους δημιουργικής γραφής και η ολοκλήρωση του σεναρίου μπορεί να έχει μορφή, βαρύτητα και διάρκεια ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης και την επιθυμία του διδάσκοντα.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο διαφοροποιείται εντελώς από την έως τώρα διδακτική αντιμετώπιση του σοφόκλειου δράματος. Αυτό μπορεί να προκαλέσει αμηχανία σε πρώτη φάση και να αμφισβητηθεί η διδακτική ή και η παιδαγωγική του αξία. Προσωπικά το θεωρώ το επιτυχέστερο σενάριο που εφάρμοσα (εφάρμοσα πέντε στο ίδιο τμήμα). Αν και οι εργασίες (γραπτά κείμενα) δεν ήταν εντυπωσιακά, το σενάριο δεν ήταν αυστηρό ή δύσκολο, η δημιουργικότητα των μαθητών ξεπέρασε τις προσδοκίες μου. Και ενώ σε άλλα σενάρια οι ΤΠΕ κλήθηκαν «να τραβήξουν τη προσοχή τους», εδώ οι μαθητές τις διαχειρίστηκαν αυτοβούλως, για να δημιουργήσουν κάτι δικό τους, αναλαμβάνοντας τον ρόλο ενός συγγραφέα. Το κλίμα ήταν ιδιαίτερα ευχάριστο αλλά και σοβαρό, χωρίς να είναι σοβαροφανές.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Culler, J. 2003. *Λογοτεχνική Θεωρία. Μια συνοπτική εισαγωγή*, μτφρ. Κ. Διαμαντάκου. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Baldwin, P. & K. Fleming. 2003. *Teaching Literacy through Drama. Creative approaches*. New York: RoutledgeFalmer.
- Scodel, R. 2010. «Η τραγωδία του Σοφοκλή» στο: Gregory J. (επιμ.) 2010, *Όψεις και θέματα της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας. 31 εισαγωγικά δοκίμια* (επιμ. Ιακώβ Δ. Ι). Αθήνα: Εκδόσεις Δ. Ν. Παπαδήμα.
- Παπάζογλου, Ε. 2014. *Το πρόσωπο του πένθους. Η Ηλέκτρα του Σοφοκλή ανάμεσα στο κείμενο και την παράσταση*. Αθήνα: Πόλις.
- Τσάφος, Β. 2004. *Η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Χουρμουζιάδης, Ν. Χ. 1984. *Όροι και μετασχηματισμοί στην αρχαία ελληνική τραγωδία*. Αθήνα: Γνώση.